

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta

Lausunnot

Yleiset huomiot

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt Suomen Yrittäjiltä lausuntoa työryhmän mietinnöstä laiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta (VN/30511/2023). Lausumme asiasta seuraavaa.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annettua lakia sekä valtioneuvoston asetusta työriitojen sovittelusta. Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan.

Työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetussa laissa säädettäisiin sovittelijan velvollisuudesta menetellä sovittelutoimessaan kansantalouden ja muun yleisen edun turvaamiseksi siten, että palkanmuodostus toimii mahdollisimman hyvin eikä työmarkkinoiden toimivuus vaarannu. Sovittelutehtävässään sovittelija ohjaisi työriidan osapuolia Suomen kilpailukyvyyn ja hyvin toimivan palkanmuodostuksen kannalta tasapainoisiin ratkaisuihin. Tätä periaatetta sovittelijan tulisi noudattaa myös sovintoehdotusta antaessaan. Ehdotuksella vahvistettaisiin lain tasolla sovittelutoiminnassa jo nykyisin noudatettua käytäntöä niin sanotun palkantarkistusten yleisen linjan huomioimisesta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutoksia, joilla yhdenmukaistetaan määrättyä sovittelutehtävää varten asetettavan sovittelulautakunnan käytänteitä. Työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetussa laissa säädettäisiin, että valtakunnansovittelija tai hänen määräämänsä sovittelija toimisi sovittelulautakunnan puheenjohtajana. Sovittelulautakunta olisi menettelyssään sidottu sovittelijaa velvoittavaan sääntelyyn, jolla edistetään työmarkkinoiden toimivuutta. Työriitojen sovittelusta ja eräiden

työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetussa laissa säädettäisiin, että lain säännöksiä sovintoehdotuksen antamisesta sovellettaisiin myös sovittelulautakunnan antamaan sovintoehdotukseen. Valtioneuvoston asetusta työriitojen sovittelusta muutettaisiin siten, että työ- ja elinkeinoministeriö määräisi sovittelulautakunnan muut jäsenet valtakunnansovittelijan esityksestä.

Esityksellä pyritään toteuttamaan ns. vientivetoinen palkkamalli. Siinä vientialat avaavat neuvottelukierroksen ja määrittelevät palkankorotusten tason siten, että se ei vaaranna vientiyriyten kilpailukykyä. Malliin kuuluu lisäksi periaate, jonka mukaan muut alat eivät saa ylittää viennin avauksen kustannusvaikutusta. Ruotsissa vastaava järjestely on ollut jo pitkään toiminnassa.

Pidämme tärkeänä, että palkanmuodostus- ja koko työehtojen sopimisjärjestelmää kehitetään siten, että yritykset voivat menestyä kansainvälisessä kilpailussa. Tämä edellyttää toimivaa palkanmuodostusjärjestelmää, joka yhtäältä ottaa huomioon kansantalouden kilpailukyyn turvaamisen, mutta myös yrityskohtaiset tarpeet. Strategisena suuntana pitäisi olla sopimisen hajauttaminen mahdollisimman laajalti yritystasolle, koska jokaisella alalla ja myös saman toimialan sisällä yritysten tilanteet ja tarpeet poikkeavat toisistaan. Toteamme, että vientivetoisen palkkamallin edistäminen ei ole ristiriidassa edellä mainitun tavoitteen kanssa, mikäli työehtosopimukseen saadaan selvästi nykyistä enemmän paikallisen sopimisen mahdollisuuksia. Mikäli näin ei käy, pitää olla valmius lisätä yrityskohtaisen sopimisen mahdollisuuksia uusilla lainsäädäntömuutoksilla.

Esitetyn mallin osalta on syytä todeta, että työehtosopimusosapuolet voisivat myös vientivetoisessa mallissa yhdessä sopien kohdentaa palkankorotuksia aloille ja tehtäviin, joissa on palkkauksen kehittämis-tarpeita. Esityksellä säädellään ainoastaan valtakunnansovittelijan ja sovittelulautakunnan toimintaa.

Kiinnitämme erityistä huomiota esityksessä määritellyn ns. yleisen linjan ajalliseen ulottuvuuteen. Esityksen mukaan yleisen linjan ajallista ulottuvuutta ei olisi mahdollista määritellä yksiselitteisesti, vaan sovittelija voisi huomioida kulloinkin vallitsevan tilanteen sovintoehdotusta antaessaan. Lähtökohtana mietinnön mukaan olisi, että yleisen linjan muodostavan sopimuksen tai sopimusten kustannusvaikutusta olisi seurattava kyseisen työehtosopimuksen voimassaolon päättymiseen asti.

Katsomme esityksestä poiketen, että muodostunut yleinen linja pitäisi olla voimassa, kunnes uusi yleinen linja on muodostunut. Muussa tapauksessa esityksen keskeiset tavoitteet – kansantalouden kilpailukyyn varmistaminen ja palkanmuodostuksen toimivuus – vaarantuisivat.

Työryhmän mietinnössä on myös joitakin yksittäisiä tulkinnanvaraisia ja epäselviä perustelulausumia, jotka olisi syytä selkiyttää. Epäselvyydet on nostettu esiin mietintöön jätetyssä EK:n eriväessä mielipiteessä.

Nykytila ja sen arviointi

-

Yleisperustelut luvut 3–6

-

Pykälät ja säännöskohtaiset perustelut

1 § *Lain tarkoitus ja soveltamisala*

-

3 § *Valtakunnansovittelijan tehtävät*

-

11 § *Sovinnon aikaansaaminen*

-

13 § *Sovintoehdotus ja sovittelun keskeyttäminen*

-

5 §

-

6 §

-

Makkula Janne
Suomen Yrittäjät ry